

Statsminister Jens Stoltenberg, Landsmøte 2009.

Kontrolleres mot fremføring

Trygg hverdag, trygg framtid

Kjære alle sammen!

I mer enn 120 år har landsmøter i Det norske Arbeiderparti vært en avgjørende kraft for å forandre det norske samfunnet.

For å gjøre hverdagen og livene bedre for alle.

For å sikre alle rett til arbeid, og trygghet for hus, hjem og familie.

For å gi viktige bidrag til en mer rettferdig og mer anstendig verden.

Slik skal også dette landsmøtet være!

*

120 år er lang tid.

Likevel er det en person som har vært med nesten hele veien. Han har i hele sitt voksne liv vært med på å bygge partiet vårt.

Han er 103 år gammel.

Og han er fortsatt med.

Han følger dette landsmøtet fra sykesenga.

La oss takke og hilse Haakon Lie!

*

Han vet at Arbeiderpartiets landsmøter har gjort vedtak som forandret Norge.

Landsmøtet i 1933 vedtok kriseprogrammet for hele folket i arbeid.

Landsmøtet i 1949 vedtok å forankre Norges trygghet i NATO.

Landsmøtet i 1969 vedtok kvinnes rett til selvbestemt abort.

Landsmøtet i 1989 vedtok skolestart for seksåringene.

Og landsmøtet i 2007 vedtok verdens mest ambisiøse klimapolitikk.

Alle disse landsmøtevedtakene er blitt norsk politikk.

De har forandret virkeligheten.

Vi har forandret Norge.

*

Kraften til å fortsette arbeidet gjennom alle disse 120 årene har hatt to kilder:

I evnen og viljen til alltid å ville forandre det bestående.

Og i drømmen om et enda bedre samfunn.

Drømmen om mer rettferdighet.

Drømmen om likeverd mellom mennesker fra ulike klasser og grupper i samfunnet, om likestilling mellom kvinner og menn.

Drømmen om et samfunn hvor fellesskapet tar ansvar, for å gi den enkelte mulighet og frihet til å utvikle seg selv.

Det er dette som gjør at arbeiderbevegelsen alltid har vært en frihetsbevegelse!

Fellesskapet er ingen tvangstrøye.

Fellesskapet er en frigjørende kraft.

Bare sterke fellesskap kan gi alle mennesker virkelig mulighet til egen utvikling.

Slik marsjerte kvinnene inn i arbeidslivet.

Barnehager har gitt begge foreldrene mulighet til å delta i yrkeslivet.

Gode skoler for alle gjør at kunnskapen blir mer likt fordelt.

Vi har et skattesystem som utjevner forskjeller.

Vi har bygget opp en offentlig finansiert folketrygd.

Sterke fellesskap er den virkelige forklaringen på at Norge kan kalles et annerledesland.

Sterke fellesskap gir trygghet.

Trygge mennesker våger mer.

De blir mer skapende og kreative.

De tør å satse.

De tør å ta sjanser.

Slik skapes det bedrifter og arbeidsplasser.

Slik skapes det verdier.

Slik skapes det kultur og opplevelser.

Fordi vi er gode til å dele, blir vi gode til å skape.

Og fordi vi er gode til å skape, blir det enda mer å dele.

Dette er sosialdemokrati i praksis!

Dette er den norske modellen.

Den skal vi forsvare!

*

Vi kan med god grunn være stolte av det vi har fått til.

Men det er alltid en fare for at et parti som har en så stolt historie som vi har, blir selvtilfreds.

Mett og fornøyd.

Den dagen det skjer, er det slutt.

For vi må videre!

Norge er et godt land å bo i.

For de fleste, men ikke for alle.

Det er for mange som sliter økonomisk, som ikke får endene til å møtes.

Mange faller utenfor fellesskapene.

Og vi gjør noe med det på samme måte som vi gjorde Norge til et godt land å bo i:

Mer fellesskap.

Mer rettferdighet.

Det gir mer trygghet.

Dette landsmøtet vil bekrefte at Arbeiderpartiet står som garantisten for trygghet!

*

Men, partifeller, trygghet skapes ikke gjennom stillstand.

Den skapes bare gjennom forandring og forbedring.

Som Olof Palme sa:

"Politikk er å ville forandring, fordi forandring gir løfter om forbedring, næring til fantasi og handlekraft, stimulans til drømmer og visjoner".

Det er dette vi driver med.

Forandre.

Forbedre.

Forsterke.

All forandring må ha både retning og framdrift.

Vårt sosialdemokratiske verdigrunnlag har gitt retningen.

Samfunnskritikken har gitt framdriften.

Vår evne til nettopp å være kritiske til vårt eget samfunnsbyggverk, er livskraften i sosialdemokratiet.

Slik må det være, ikke minst når vi selv sitter i regjeringskontorene.

Nettopp da skal vår evne til å forandre, forsterke og forbedre, være Arbeiderpartiets kjennemerke.

Derfor må dette landsmøtet løfte fram de politiske resultatene vi har skapt.

Men enda viktigere:

Vi skal peke på hvor de framtidige forbedringene må komme.
Finne de riktige løsningene.

Vi må være utålmodig kritiske, og dristig visjonære!

*

Menneskene bevegges ikke av de mange statistikkene over alt som er gjort.

Noen vil hevde at det er en formidabel erkjennelse for en som fortsatt har permisjon fra Statistisk sentralbyrå.

Men slik er det!

Menneskene bevegges når vi makter å sette ord på det som berører dem.

"Alle skal med", er ord som berører.

Det er en retning.

Alle forstår hva det betyr.

Det uttrykker verdier.

Det er en klar visjon.

Men storheten ligger ikke i visjonen alene.

Arbeiderpartiets mest gylne øyeblikk har kommet når vi har greid å gjøre visjonen om til virkelighet.

Det er bare når visjonene omsettes i praktisk politikk, at virkeligheten forandres.

At menneskers liv blir forbedret.

Det er bare da Det norske Arbeiderparti utgjør en forskjell.

Vi har vært den drivende kraften bak viktige samfunnsendringer.

Men mye har vi også gjort sammen med andre.

Vi har dannet gode allianser.

I hele vår historie har vi stått sammen med fagbevegelsen.

Sammen har vi skapt en kraft som har løftet fram sosiale reformer og tatt vare på arbeidstakernes rettigheter.

Det skal vi fortsatt gjøre!

*

Det går en klar linje gjennom vår historie:

- En tydelig verdimeessig forankring.
- En sterk vilje til forandring.
- Og en vilje til å samarbeide, og inngå kompromisser, for å få ting gjort.

Slik ble hundretusener løftet ut av urettferdighet og fattigdom.

Slik ble det moderne velferdssamfunnet skapt.

Slik ble den norske modellen til.

Og på samme måte skal vi møte de kolossale utfordringene vi står overfor i vår tid:

- Det mest alvorlige økonomiske tilbakeslaget verden har sett siden 1930-tallet.
- Klimakrisen, og trusselen den representerer mot hele menneskeheten.
- Globale forskjeller og fattigdom som fører til folkevandringer, økt usikkerhet, og i verste fall terror og krig.

Når problemene er globale, må også løsningene være det.

Problemer skapt av mennesker kan bare løses av mennesker.

Problemer skapt av dårlige politiske løsninger må løses med gode politiske løsninger.

Nok en gang skal vi demonstrere at Arbeiderpartiets styrke er å gå inn i sin tid.

Velgerne kjenner oss som en veldig kraft.

Nå trengs den, mer enn på lenge.

Derfor går vi til velgerne den 14. september og ber om fire nye år!

*

Den fornyede tilliten fra velgerne skal vi bruke til å bekjempe virkningene av den internasjonale finanskrisen her hjemme.

Og for å gjøre det, må vi forstå krisen, dens årsaker og virkninger.

La meg nevne tre sider ved det økonomiske tilbakeslaget jeg mener vi må være spesielt oppmerksomme på.

For det første:
Krisen er global!

Den omfatter alle verdensdeler og alle sektorer.

Økonomiske tilbakeslag er ikke et nytt fenomen.
Det nye er dybden i, og omfanget av, krisen.

Krisene i mellomkrigstiden rammet først og fremst Europa og USA.

Etter krigen har vi hatt bank-kriser, shipping-kriser, boligkrakk, dot.com-krise, gjeldskrise i Latin-Amerika og finanskrise i Asia.

Felles for disse krisene er at de har rammet enten noen bransjer eller noen geografiske regioner.

Det fundamentalt nye nå, er at dagens krise rammer hele verdensøkonomien og alle sektorer samtidig.

Vi er brutalt blitt minnet om hvor liten verden er.

Det finansakrobater på Manhattan gjorde, har ført til at Fundo-ansatte i Høyanger ikke lenger har en jobb å gå til.

Bilarbeiderne i Detroit deler skjebne med de som produserer bildeler på Kongsberg.

Verftsarbeiderne på Vestlandet rammes når eksporten fra Kina går og ned og fraktratene faller.

Tilbakeslag på ett kontinent skaper arbeidsledighet på et annet.

For første gang siden 1945 vil den samlede produksjonen i verden gå ned i 2009.

Det er voldsomme negative krefter som herjer i verdensøkonomien, og som treffer oss.

*

Hva var det som gikk galt?

Jo, partifeller, det leder meg over til den andre refleksjonen.

Da den amerikanske investeringsbanken Lehman Brothers gikk konkurs 15. september i fjor, utløste det for alvor den dramatiske finanskrisen vi nå opplever.

Men da Lehman Brothers gikk over ende, var det ikke bare en bank som gikk bankerott, det var en politisk ideologi som gikk konkurs.

Markedsliberalismen fallitt.

Det avsluttet tiår med en naiv, ukritisk tro på at markedet tar vare på seg selv.

Det gjør det ikke.

Markedet kan ikke styre.

Det må styres.

Markedet er ikke selvregulerende.

Det må reguleres.

I mange år har vi hørt det motsatte budskapet.

Minst mulig reguleringer, og minst mulig stat har vært refrenget.

For 28 år siden sa Ronald Reagan i sin innsettelsestale at "...staten er ikke løsningen på våre problemer, staten er problemet."

Margaret Thatcher gikk så langt som til å si at "...det finnes ikke noe slikt som et samfunn."

Dette ble startskuddet for tre tiår med ukritisk hylling av det uregulerte markedet.

Med avregulering av kredittmarkeder og dyrking av grådigheten.

Høyrekreftenes tredveårskrig mot staten.

På den hjemlige fronten har Fremskrittspartiet gjennom hele sin eksistens vært fremst i kampen mot offentlige inngrep og styring.

Det var faktisk begrunnelsen for opprettelsen av partiet.

Det ble stiftet som et parti til bekjempelse av offentlige inngrep.

Og det har det sannelig fulgt opp i de 36 årene som er gått siden stiftelsen.

Fortsatt står det i partiets program at "Fremskrittspartiet mener at penge- og kredittmarkedet skal reguleres av tilbud og etterspørsel i markedet, uten politiske reguleringer eller inngrep".

Det er ingen tvil om at dette partiet er det fremste politiske uttrykk her hjemme for det systemet som skapte finanskrisen.

Nå løper Fremskrittspartiet panisk fra sine gamle standpunkter.

La dem bare løpe.

Vi løper ikke!

Vi står fast på det samme budskapet vi alltid har forfektet:

Markedet må styres!

Kapitalen må reguleres!

Det er fellesskapet, ikke markedet, som må sette grensene.

*

Også i denne krisen, kan vi oppleve det mange land har opplevd før:

At arbeidsledigheten biter seg fast.

At arbeidsledigheten går lettere opp enn den går ned.

Og det er min tredje refleksjon.

Alle økonomiske kriser er forskjellige.
Men det er en skremmende regelmessighet.

Det starter som en finanskrise, med fall i aksjekurser,
nedgang i bolig- og eiendomspriser, og problemer i
banknæringen.

Det fortsetter som en økonomisk krise, med fall i
nasjonalproduktet og problemer i eksportnæringene.

Men den tredje fasen er den mest alvorlige.
Og det er den verden nå beveger seg inn i.

Krisen slår inn i arbeidsmarkedet.

Sysselsettingen faller.
Arbeidsløsheten øker.

Erfaringene er at nedgang i aksjekurser og finansmarkeder snur
i løpet av måneder.

Produksjonen og nasjonalproduktet tar det litt lenger tid å
snu, gjerne ett til to år.

Men problemene i arbeidsmarkedet biter seg lett fast og blir
varige.

Sysselsettingen øker ikke selv om nasjonalproduktet stiger.

Arbeidsløsheten går ikke ned selv om aksjekursene går opp.

Det er ikke de samme mekanismene som bringer arbeidsledigheten opp, som bringer den ned.

De som mister jobben, får ikke automatisk jobb igjen når krisen er over.

Fordi de har fått tittelen "arbeidsledig" inn på CV'en sin.

Fordi de har mistet selvrespekt eller arbeidsevne.

Fordi de har tapt kompetanse og kvalifikasjoner mens de har vært ute av arbeidslivet.

De blir værende arbeidsledige selv om konjunktorene snur.

Derfor må vi aldri tillate at ledigheten biter seg fast på et høyt nivå i Norge!

Arbeid til alle er jobb nummer én!

*

Nettopp derfor satte regjeringen tidlig inn massive tiltak for å unngå en varig økning i ledigheten.

Vi gjorde det alt i statsbudsjettet i fjor høst.

I tillegg er rentene satt betydelig ned, og vi har fulgt opp med en lang rekke tiltakspakker.

Vi har tatt i bruk de kraftigste virkemidlene i Europa.

Fordi vi har holdt igjen i gode tider, kan vi bruke mye ekstra penger i dårlige tider.

*

Vi har hatt høy arbeidsløshet i Norge før. Så sent som i 2003, 2004 og 2005 var arbeidsløsheten over 100.000 (AKU).

Fra 2005 til 2008 ble arbeidsledigheten halvert.

Nå er den på vei opp igjen.

Og ledigheten vil fortsette å øke i månedene som kommer.

Kampen mot arbeidsledigheten og virkningene av finanskrisen er ikke noe som tar noen måneder eller et halvt år.

Dette vil være det dominerende politiske oppgaven i lang tid framover.

Innsatsen for å holde ledigheten nede, må holdes oppe.

Målet vårt er klart:

Norge skal komme seg gjennom denne krisen med mindre skadevirkninger enn andre land.

Kampen mot arbeidsledigheten er Arbeiderpartiets hovedsak.

Vårt mål er at Norge skal komme ut av krisen med den laveste ledigheten i Europa!

*

Derfor varsler jeg nå at statsbudsjettet for 2010 vil bli et budsjett for arbeid til alle.

Om nødvendig vil vi bruke mer oljepenger.

Vi vil legge til rette for fortsatt lav rente.

Vi vil gi opplæring og kvalifisering til arbeidsledige gjennom omfattende arbeidsmarkedstiltak.

De som blir ledige skal raskest mulig tilbake i ny jobb.

Vi skal fortsatt bruke statlig eierskap til å sikre arbeidsplasser i Norge.

Vi vil satse på omstilling og nyskaping i næringslivet.

Nye bedrifter og ny teknologi gir ikke bare nye arbeidsplasser.

Det gir også et renere miljø.

Omstillingen som vil følge av det økonomiske tilbakeslaget, gir oss muligheter til å skape mer miljøvennlige bedrifter, mer miljøvennlige arbeidsplasser.

Den muligheten skal vi gripe.

Vi mente alvor da vi på vårt forrige landsmøte vedtok overoppfyllelse av Kyoto-forpliktelsene og at Norge skal bli et karbon-nøytralt land.

Oppgaven er ikke å velge mellom arbeid eller miljø.

Oppgaven er å forene arbeid og miljø.

Det er det som er bærekraftig utvikling.

*

Arbeid til alle er Arbeiderpartiets adelsmerke.

Fordi arbeid er grunnlaget for alt.

Individenes inntekt og selvrespekt.

Menneskenes deltakelse og inkludering.

Nasjonenes velferd og velstand.

Arbeiderpartiet må alltid være sysselsatt med å holde folk i jobb.

Derfor er Arbeiderpartiets viktigste visjon fortsatt den som ble formulert av et menig partimedlem fra Flekkefjord i 1933:

"Hele folket i arbeid!"

*

Martin Kolberg sier ofte til meg at ingen vinner valg på det man har gjort.

Valg vinner man på visjoner og fortellinger om det man skal gjøre.

Det er jeg enig i.

Men Martin og jeg er også enige om det jeg innledet med:

Visjonene forandrer bare menneskenes liv når de omsettes i handling og praktisk politikk.

Derfor mener jeg det er viktig å gjøre opp regnskap for velgerne, stille seg selv til ansvar for det man har lovet.

Det har vi en sterk og flott tradisjon for å gjøre i Arbeiderpartiet.

Det er en dyd og en æressak.

Vi møter velgerne og sier hva vi har gjort og hva som fortsatt er ugjort.

*

Måler man det vi har gjort, mot det regjeringen lovet å gjøre da den tiltrådte, er det ingen tvil om at velgerne bør gi oss fire nye år.

Da blir ting gjort!

Da blir Norge forandret.

Så hører jeg stadig opposisjonspartiene si at vi ikke innfrir. Og for å kunne trekke den konklusjonen, så sammenligner de oss med det perfekte.

Men det de burde gjøre, er å sammenligne oss med seg selv.

Da vil det stå lysende klart for dem hva politisk handlekraft er.

La meg gi dere noen eksempler:

Den Frp-støttede Bondevikregjeringen lovet i 2001 at eldre som trenger hjelp i hverdagen, skulle få nødvendig bistand.

Det siste året de satt i regjering, gikk antall ansatte i pleie- og omsorgssektoren ned med 1.600 årsverk.

De brøt løftet.

Siden 2005 er antallet årsverk økt med 12 500.

Vi holder løftene.

Det betyr ikke at alle problemene innen pleie og omsorg er løst.

Men det betyr at vi har vist at vi tar manglene i omsorgen alvorlig, og at vi gjør noe med dem.

*

Den Frp-støttede Bondevik-regjeringen lovet å øke bevilgningene til samferdsel, men lå flere milliarder bak sine egne planer.

De brøt løftet.

*

Vår regjering lovet å styrke nivået på samferdselsbevilgningene med 2 milliarder kroner hvert år.

På dette området har vi ikke gjort som vi sa.

Vi har gjort mer enn vi lovet!

De lovet mindre enn oss.

De brøt løftene.

Vi lovet mer enn dem.

Og vi overoppfylte løftene!

Nå har vi satt oss nye ambisiøse mål for neste tiårsperiode:
100 milliarder kroner ekstra til samferdsel.

Bare det er god nok grunn til at velgerne bør gi vår
flertallsregjering fire nye år!

*

Den Frp-støttede Bondevik-regjeringen lovet å øke bistanden
til én prosent av nasjonalinntekten innen utgangen av 2005.

Det gjorde den ikke.

De brøt løftet.

Vår regjering lovet også å trappe opp bistanden til én
prosent.

Vi nådde målet i budsjettet for 2009.

Vi holder løftene!

*

Den Frp-støttede Bondevik-regjeringen lovet full
barnehagedekning.

Den brøt løftet.

Barnehageutbyggingen var på et lavmål.

Vi bygger rekordmange nye barnehager, senker prisen, og står
rett ved målet om full barnehagedekning.

Vi skal være den regjeringen som klipper snora og sier: nå har vi full barnehagedekning i alle landets kommuner!

*

Listen over gode resultater er lang:

Vi har innført flere skoletimer og gjort læremidler i videregående skole gratis.

Minstepensjonen for enslige er økt med nesten 30 000 kroner.

Vi har hevet dagpengene for de arbeidsledige.

Vi har mer enn tredoblet bevilgningene til miljøvennlig energi.

Vi fikk til et internasjonalt forbud mot klasevåpen.

Om få uker er soningskøen fjernet.

Pappapermisjonen er økt til ti uker.

Homofile kan gifte seg.

Vi har bevilget nesten 2 milliarder kroner mer til kultur.

*

Ja, det er riktig at ingen vinner valg bare på det de har gjort.

Men velgerne ser at når vi lover noe, så gjennomfører vi det.

De ser at når vi tar fatt i et problem, så blir det forandring.

Vårt politiske regnskap gjør at vi kan gå til velgerne med rak rygg og be om tillit til fire nye år!

*

Arbeiderpartiet går til valg på fortsatt flertallsregjering.

Våre tre partier har i fire år bevist at vi kan styre sammen selv om vi er selvstendige partier.

Sammen har vi gjort Norge mer rettferdig, fellesskapet sterkere og enkeltmenneskene rikere på muligheter.

Men vi står foran krevende tider.

Stø kurs er viktigere enn på lenge når det nå skal styres gjennom urolig farvann.

Med de borgerlige partiene er det ingen som vet hva vi får.

Ikke en gang de borgerlige selv.

De er ikke enige om hvilke partier som skal sitte sammen i regjering.

De er ikke enige om hva slags politikk som skal føres.

De er ikke enige om hvem som skal være statsminister.

For det er nok av statsministerkandidater på borgerlige side.

I Høyre har de til og med hatt to på en gang.

Det er vel det Høyre kaller valgfrihet!

Etter valget i 2005 lovet Fremskrittspartiet og Høyre å bygge et borgerlig flertallsalternativ i den kommende stortingsperioden.

Nå har de bygget i snart fire år.
Og bygget er mer uferdig nå enn da de startet.

De lovet velgerne et alternativ.
Også det løftet har de brutt!

*

Den borgerlige beslutningsvegringen holder ikke.

Politikk handler om å ta beslutninger.

Før du ber om å få ta beslutninger for andre,
må du kunne ta beslutninger for deg selv.

Valg handler om å velge.

Hvis velgerne skal kunne velge må de vite hva de velger
mellom.

Borgerlig ubesluttsomhet er alltid ille.

Men det er spesielt ille i tider som det vi nå opplever.

Dette er ikke tiden for politiske og økonomiske eksperimenter.

Kampen mot ledigheten kan bare føres av en regjering som står for stabilitet og forutsigbarhet, og som fører en økonomisk politikk som henger sammen.

Det siste landet trenger nå, er usikkerhet, uforutsigbarhet og ubesluttsomhet.

Landet trenger fast kurs og fortsatt flertallsregjering. Derfor ber vi om tillit til fire nye år!

*

Politikk handler om troen på at det er mulig å forandre verden.

Det kan ofte virke håpløst.

Men desto viktigere er det at vi lar oss inspirere av de visjonene som er blitt virkelighet.

Det tenkte jeg på da jeg for få uker siden møtte noen av våre fremste politiske venner i Chile.

Verten var Chiles president, Michelle Bachelet. Hennes far ble skutt av Pinochets soldater.

Selv måtte hun flykte fra landet.

I dag er hun president i det som var diktaturets Chile.

En visjonen om demokrati og frihet ble til virkelighet i Chile.

President Lula var på det samme møtet.

Bilarbeideren, fagforeningslederen og sosialdemokraten er blitt president.

Drømmen om sosial rettferdighet gjøres sakte, men sikkert, om til virkelighet i Brasil.

Joe Biden var også på møtet.

Nå har USA en visepresident som snakker om at det haster med en klimaavtale.

Om at topplerlønningene må begrenses.

Om at markedskreftene må reguleres.

Og om faglige rettigheter.

Dette er mannen som har overtatt kontoret til Dick Cheney.

For en forandring!

Men det som gjorde mest inntrykk på meg, var hans fortelling om hvordan han som ung borgerrettighetaktivist i Delawares hovedstad Wilmington, var vitne til hvordan byen ble satt i brann etter drapet på Martin Luther King.

Han fortalte om hvordan rasekonflikter syntes uløselige.

Om hvordan svarte borgere systematisk ble undertrykket og diskriminert.

Så fortalte Joe Biden hvordan han en januardag i 2009 gikk på toget nettopp i Wilmington for å reise sammen med USAs 44. president til Washington, og hvordan de sakte kjørte forbi enorme menneskemasser av alle hudfarger, som hyllet presidenten.

Det ingen hadde trodd var mulig for få år siden, drømmen om at også en svart mann kunne inneha verdens mektigste embete, var blitt virkelig.

Det er mulig å forandre verden.

Aldri har flere mennesker i verden levd i demokrati og frihet enn nå.

Aldri har flere blitt løftet ut av fattigdom enn de siste tiårene.

Aldri har flere barn overlevd de første sårbare månedene fordi de får vaksiner mot enkle sykdommer.

Dette er drømmer som har gått i oppfyllelse.

Visjoner som er blitt til virkelighet.

Og det har ikke skjedd av seg selv.

Det har skjedd fordi politikk er å ville.

Det er resultat av politiske handlinger.

Vårt politiske arbeid gjør en forskjell.

Det skal dette landsmøtet handle om.

La oss sammen gjøre landsmøtet til en ny, mektig manifestasjon av politisk vilje og kraft.

Vilje til å fornye, forsterke og forbedre.

Kraft til å vinne fire nye år!